

KRW na 2027 – interview Marga Kool

Als Dijkgraaf ben je degene die sjort

‘Water was altijd belangrijk. Mijn vader was boer. Ik kom uit een boerengezin. Mijn opa is in 1953 weggespoeld met de overstroming in Zeeland. De familie vertrok naar hoog Drenthe. Die dachten: we moeten weg. We zoeken het hogerop.’

Marga Kool was actief in de gemeentelijke en provinciale politiek. Voor het waterschap en als portefeuillehouder waterkwaliteit was ze op landelijk niveau bestuurlijk betrokken bij de implementatie van de KRW. Tot 1 januari 2016 was ze dijkgraaf van Reest en Wieden en portefeuillehouder waterkwaliteit bij de Unie van waterschappen.

‘Ik zag dat het landschap en het erfgoed in ons dorp werden vernield en dat het slecht ging met het milieu. Daarom werd ik in de zeventiger jaren politiek actief, eerst in de gemeentepolitiek en later bij de Provincie en de Unie van Waterschappen. Als gedeputeerde in Drenthe had ik milieu en cultuur in portefeuille. Een bijzondere combinatie. Dat kwam omdat besloten was dat er een vuilverbrander moest komen. De andere partijen dachten allemaal: ‘Daar branden we onze vingers niet aan. En Marga Kool, die was in de Staten steeds tegen die vuilverbrander, dus die zadelen we daarmee op.’ En toen heb ik gezegd: ‘Je weet dat ik tegen ben, maar het is een democratisch genomen besluit, dus ik doe dat wel. Maar dan wil ik cultuur erbij hebben.’ Zogezegd, zo gedaan.

Mijn invalshoek was oog te hebben voor de boerenkant, met een kritische blik op de ontwikkelingen in de agrarische sector. Vanwege die schaalvergroting, vanwege die enorme wens om grote bedrijven te hebben, met steeds meer koeien. Ik heb de schaalvergroting meegemaakt, met Mansholt. Dan zie je hoe het landschap daarvan de dupe wordt. Net als met chemie. Als klein kind heb ik nog meegeholpen coloradokevers uit de aardappelvelden te zoeken. Daarna werd het allemaal chemie en dan zie je ook de gevolgen daarvan.

Ik ging de gemeenteraadsverkiezingen al in met de oproep dat het aantal koeien niet te groot moest worden, gebonden aan hectares. Dat werd ervaren als foute teksten, ook toen. Er zijn veel boeren boos op mij geweest vanwege de dingen die ik vond. Dan had ik bij een hoorzitting het hele provinciehuis vol boeren staan. Maar dan helpt het als je zelf van de boerderij komt. Ik ben zelf op een erf opgegroeid, ik weet wat er bij een boerenbedrijf komt kijken. En ik spreek de streektaal.

Wat scheelde, was dat in GS de onderlinge verhoudingen goed waren. We waren in Drenthe gericht op goede samenwerking. Toen we rond 1996 nieuwe, integrale omgevingsplannen maakten, hebben de drie gedeputeerden dat samen verdedigd. De ene keer verdedigde de gedeputeerde voor ruimtelijke ordening de plannen voor

water of het milieu. En de volgende keer was het weer andersom. Dat werkte fantastisch. Voor die tijd was alles sectoraal georganiseerd, met een waterplan, een ruimtelijk ordeningsplan en een milieubeleidsplan. Dat hebben we allemaal geïntegreerd in een Provinciaal Omgevingsplan. We waren in Drenthe de eersten die dat deden.'

Wanneer hoorde je voor het eerst over de Kaderrichtlijn Water?

'Ik ben op 1 januari 2000 begonnen bij het waterschap. Toen kwam er een berg van informatie op me af. Ergens in die stroom zat de KRW. De regeling is van december 1999, dus kort daarvoor. Ze is in december 2000 vastgesteld. De waterschappen waren toen al wel bezig met waterkwaliteitsbeheer. De wet verontreiniging oppervlaktewater dateert van 1971. Maar als dijkgraaf word je geacht om iets te weten over van alles.

Ik denk dat ik me later pas realiseerde wat er allemaal moest gebeuren. Een immense opgave. Als dijkgraaf kwam ik in het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO). En namens de Unie overlegde ik met de minister. De KRW werd door beide wel beschouwd als iets dat uit Brussel kwam. Niet meteen een hot item en het overleg was vooral erg procedureel: 'Wie gaat waarover? Wie zitten er in het RBO? En schuiven daar ook ambtenaren aan, of zijn die alleen toevoerder?' Dat soort dingen. Inhoudelijk had het rijk de regie en zouden de provincies doelen formuleren voor de regionale wateren. Maar ook daar waren over ieders verantwoordelijkheid behoorlijke discussies. Op een gegeven moment werd afgesproken dat freatisch grondwater onder de waterschappen viel en het diepe grondwater onder de provincie. Voor andere onderdelen wachtten we op het Rijk. Wij zaten wel zo in de wedstrijd van 'We zullen wel eens even afwachten wat er allemaal uit Den Haag komt. Laat het Rijk eerst maar zorgen voor afspraken met de Duitse collega's.' En dat duurde en duurde maar.'

Op een gegeven moment kwam de landbouwsector in verzet.

'Er waren stevige discussies met de landbouw. Boeren waren vooral bang dat de doelen te ambitieus zouden zijn, met normen die te hoog waren en dat het allemaal niet te realiseren zou zijn. En dat er dan afgerekend zou worden. De reductie van de veestapel speelde niet zo'n rol. Het ging meer over mest en allerlei chemische middelen, afspoeling dus.

En eigenlijk is die bezorgdheid nooit veranderd. De boerenlobby is goed georganiseerd en manifesteert zich bij alles. Al denk ik dat het in de regio qua bestuurlijke circuit minder gepolariseerd is dan op landelijk niveau. Als je aan tafel zat met LTO-bestuurders van het RBO Rijn-oost, dan zeiden ze dingen als: 'We snappen ook wel dat het anders moet, maar we kunnen niet te ver voor de troepen uit lopen. Dan krijgen we onze achterban niet mee en raken we ze kwijt'. Daar heb je regionaal mee te maken. En daar heb je ook wel begrip voor, zeker in tijden waarin zich allerlei andere agrarische groepen manifesteren die veel militanter zijn. Ik snap hoe de hazen lopen. Anderzijds

heb je in de politiek en het kabinet ook mensen zitten waarvan je al snel denkt: 'Dit wordt hopeloos.' Met Henk Bleker bijvoorbeeld, dat was toch een droevige tijd. Dan weet je van tevoren: 'Nu staat de hele verduurzaming een paar jaar stil. We moeten er doorheen zien te komen. We moeten de komende tijd in een soort winterslaap.

Dan word je cynisch, bitter. Je denkt: 'Ze bekijken het maar. Ik hou ermee op.' En dan ga je tóch door. Want er zijn ook dingen die je nog wel kunt doen, kleine succesjes behalen. Je laat de boel niet in de steek. De onderlinge verhoudingen kunnen goed zijn. En er zijn ook andere geluiden, mensen die biologisch gaan boeren, of die natuurinclusiviteit nastreven. Je bent in je waterschap bezig met gebiedsontwikkeling en dan vind je boeren die hun grond wel willen verkopen, of een stukje willen afstaan voor hermeandering. Het gaat om de praktijk en die gaat door. En kijk: we hebben in ons waterschap alle beken aangepast, vistrappen aangelegd en RWZI's verbeterd. Het is belangrijk oog te hebben voor de kleine schaal. En niet alleen aandacht te geven aan bestuurlijk overleg. En je moet handig zijn. Ik gebruikte Brussel wel als stok achter de deur om een betere waterkwaliteit of de herinrichting van een gebied voor elkaar te krijgen: 'Het moet van Brussel.'

Je hebt ook wel met derogatie te maken gehad? Hoe keek je daar tegenaan?

'Derogatie hielp ook bij de KRW om andere ontwikkelingen verder te brengen. Je kon zeggen: 'Het hoeft niet allemaal nu klaar te zijn. Uiteindelijk heb je tot 2027, als je maar voortgang boekt.' Mensen gingen door derogatie niet achterover hangen. De ambtenaren hielden ons bij de les en brachten bij elk jaarplan dingen in de ontwerpbegroting, onder het mom: 'We kunnen niet aan Europa laten zien dat we niks doen.' Dus: hup, zoveel vistrappen, zoveel kilometer hermeandering of natuurvriendelijke oevers, of de RWZI aanpassen. Ik wilde zelf altijd meer doen. Als Dijkgraaf ben je degene die sjort. Maar je wil ook de verbinding houden met je bestuur en de bevolking. Soms is het sjoeren, soms is het sleuren. Maar je wilt wel verbonden blijven met je omgeving.

Als je te activistisch bent op het gebied van waterkwaliteit, krijg je in het waterschapsbestuur boeren en burgers en het bedrijfsleven die zich tegen je gaan afzetten. Het is dus een kwestie van 'Hoe ver kun je vooruitlopen en wat kun je allemaal vertellen in het openbaar, zonder dat je de groep verliest?' Dat is de rol van een voorzitter van een waterschap. Hoever kun je vooroplopen zonder je leiderschap te verliezen?'

Zijn er dingen waarvan je achteraf denkt: dat had ik nu anders gedaan?

'Ja. Ik denk dat ik stringenter zou zijn geweest in de richting van de landbouw. Want ik denk dat dat toch wel één van de grote problemen is. Als je ongebreidelde groei toestaat, heeft dat effect op de waterkwaliteit, zeker als het gaat om de chemische industrie en de agrarische sector. Ik verwijt mezelf wel dat ik niet meer op de

barricade heb gestaan tegen die grootschaligheid. Al ben ik fatalistisch over wat het verschil zou zijn geweest. Er is een bepaalde tijdgeest en het helpt niet als je je daar als enkeling tegen verzet. Je kunt nog proberen als politieke groep het verschil te maken, maar als de kiezer het laat afweten, heb je weinig in de melk te brokkelen. Ik denk dat mensen erg geneigd zijn hun eigen belang voorop te stellen. En dat is heel vaak een korte-termijn economisch belang, waarbij de balans tussen economie en ecologie totaal zoek raakt.

Bij de KRW was burgerparticipatie één van de uitgangspunten. Dat we de bevolking zouden betrekken bij de plannen Anders zou het allemaal niet lukken. Maar dat was een hele moeizame aangelegenheid. De zalen bleven leeg. Tot het moment dat je een watergang ging verbreden die bij mensen voor de deur lag. Dan kwamen ze wel. Er was een klankbordgroep en de voorzitter daarvan kwam dan in het RBO om te vertellen wat mensen ervan gevonden hadden. En die groep functioneerde ook als klapdeur, want wat de voorzitter in het RBO hoorde moest ie dan weer vertalen. Ik heb veel bewondering voor die mensen. Snap het allemaal maar eens, als burger. Ik heb de indruk dat die participatiegedachte totaal weg is. Ik hoor nu als burger helemaal niks over de KRW. Terwijl ik er vanuit mijn verleden extra alert op ben. Die participatie heeft niet gewerkt. Mensen kwamen niet, het interesseerde ze niet. Behalve als het ging over iets in hun achtertuin en dan nam hun betrokkenheid de vorm aan van een bezwaarschrift.

Maar er zijn natuurlijk wel veel mensen en groeperingen bezig met klimaatverandering. Ook de jeugd die daarvoor opkomt en ieder weekend op de snelweg zit. Ik wil niet te veel somberen, want er gebeurt ongelooflijk veel door goedwillende mensen, in allerlei organisaties. Ik ben zelf voorzitter van Nationaal Park Weerribben-Wieden en daar staat in de doelstelling dat we de ecologische, economische en leefbaarheidssituatie in balans brengen. De bestuursleden die daar zitten, de LTO en Natuurmonumenten en inwoners vanuit Plaatselijk Belangen, die werken allemaal hard en proberen allemaal zoveel mogelijk bij te dragen aan natuurinclusiviteit en duurzaamheid. In 2027 houdt de wereld niet op. Mensen met goede idealen die het milieu, het landschap en het water aan het hart gaat, die blijven zeker doorstrijden totdat het beter wordt. De tijdgeest zal blijven golven, met perioden waarin milieu, water en natuur belangrijk gevonden worden, afgewisseld met perioden waarin dat niet zo is. Ik wacht op de volgende golf dat water en natuur wel weer belangrijk worden. En dan moet je je slag slaan. Dan moet je er klaar voor zijn.'